

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Кафедра соціально-гуманітарних і правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

_____ М. І. Мальований
«3» вересня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АГРАРНЕ І ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: 201 - агрономія;

Факультет: агрономії

Умань – 2019 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Аграрне і екологічне право» для здобувачів вищої освіти спеціальності 201 – агрономія. - Умань: Уманський НУС. - 2019. - 22 с.

Розробник: к. юр. н., доцент Білошкурська З. П.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціально-гуманітарних і правових дисциплін, протокол від « 30 » серпня 2019 року № 1.

Завідувач кафедри _____ Л.В.Машковська

Схвалено науково-методичною комісією факультету агрономії, протокол №_2.
від «3» вересня 2019 року.

«3» вересня 2019 року Голова _____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів –3	Галузь знань 0901 «Сільське господарство і лісництво»	Обов'язкова	
Модулів – 1	Спеціальність : 201 агрономія	Рік підготовки:	
Змістових модулів –5			
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		9-й	9-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –2 самостійної роботи студента - 2	Освітній рівень: магістр	Лекції	
		16 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Лабораторні	
		– год.	– год.
		Самостійна робота	
60 год.	80 год.		
		--	
		Вид контролю: залік	

АГРАРНЕ І ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

Анотація:

Мета курсу (інтегральна компетентність) — здобути глибокі теоретичні знання з аграрного і екологічного права і законодавства, а також формування у майбутніх фахівців сукупності знань з правового регулювання господарських, майнових, виробничих, управлінських, земельних відносин, а також відносин у галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки.

Цілі курсу (програмні компетентності):

- знати положень Конституції України, основних міжнародних актів, в тому числі щодо формування системи правових норм у галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки, зокрема, положення Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про охорону атмосферного повітря», положення Земельного, Водного, Лісового кодексів України, Кодексу України про надра та інш.;

- знати правове регулювання виробничих, фінансових, господарських та управлінських відносин сільськогосподарських підприємств;

- знати види та організаційно-правові форми господарювання і підприємництва в аграрному секторі України;

- знати порядок застосування аграрного і екологічного законодавства, форми і методи у сфері державного регулювання сільського господарства;

- знати теоретичний та методичний інструментарій при організації та визначенні основних напрямків діяльності фермерських і підсобних господарств;

- знати порядок укладення господарських договорів в аграрному секторі та порядок здійснення контролю за їх виконанням;

- володіти основними способами захисту права власності;

- знати організаційно-правові форми управлінської діяльності сільськогосподарських підприємств;

- знати систему органів державного регулювання сільського господарства; зміст членських та трудових правовідносин працівників сільськогосподарських підприємств;

- здатність формувати теоретичні та практичні рекомендації щодо розробки напрямів удосконалення системи аграрного і екологічного законодавства;

- знати види юридичної відповідальності за порушення в аграрному секторі економіки України;

- знати види юридичної відповідальності за порушення законодавства у національній екологічній мережі: види відповідальності за порушення законодавства про рослинний світ і за порушення лісового законодавства;

- знати порядок правового регулювання відносин в галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки на практиці.

Програмні результати навчання:

- використовувати Положення Конституції України, основних міжнародних актів, в тому числі щодо формування системи правових норм у галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки, зокрема, положення Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про охорону атмосферного повітря», положення Земельного, Водного, Лісового кодексів України, Кодексу України про надра та інш.;

- уміти працювати з нормативним матеріалом, уміння вирішувати конкретні правові ситуації на базі національного та міжнародного законодавства, які виникають у підприємницькій (комерційній) діяльності аграрних підприємств;

- застосовувати закони та інші нормативні акти, юридично правильно оцінювати і кваліфікувати факти та обставини, приймати правові рішення і здійснювати інші юридичні дії в точній відповідності до законів;
- уміти формувати власне бачення проблеми дотримання законності в професійній діяльності посадових осіб аграрних формувань;
- уміти обґрунтовувати формування стратегії розвитку аграрного і екологічного законодавства;
- уміти досліджувати види та організаційно-правові форми господарювання і підприємництва в аграрному секторі України;
- уміти укладати господарські договори в аграрному секторі та здійснювати контроль за їх виконанням;
- уміти самостійно вирішувати практичні завдання, використовуючи положення відповідних нормативно-правових актів; правильно визначати предмет та об'єкт еколого-правового конфлікту, обсяг прав та обов'язків суб'єктів екологічних правовідносин, визначати правовий механізм їх реалізації в конкретних ситуаціях;
- уміти володіти основними способами захисту права власності, види та підстави господарсько-правової відповідальності;
- уміти використовувати теоретичний та методичний інструментарій при організацію та визначенні основних напрямків діяльності фермерських і підсобних господарств;
- застосовувати одержані теоретичні знання щодо правового регулювання відносин в галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки на практиці.

Короткий зміст курсу:

Поняття, принципи, принципи і роль аграрного і екологічного права. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва. Загальна правова характеристика суб'єктів аграрного виробництва. Майнова основа аграрного господарювання.

Правове становище суб'єктів аграрного господарювання.

Правовий статус майна суб'єктів аграрного господарювання. Правове регулювання виробничо-господарської та фінансової діяльності. Відповідальність за правопорушення в аграрному секторі економіки.

Правове регулювання виробничо-господарської діяльності. Договори в сільському господарстві. Договір контрактації сільськогосподарської продукції. Договір постачання енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу.

Договори оренди та лізингу. Оренда землі у сфері господарювання. Особливості аграрного ринку. Правове становище Аграрної біржі.

Трудові правовідносини в сільськогосподарських підприємствах. Поняття трудового договору. Зміна умов трудового договору. Припинення трудового договору. Поняття робочого часу, види робочого часу та його нормування. Поняття та види часу відпочинку. Відпустки, їх види та порядок надання. Соціально-економічні аспекти оплати праці.

Правовий режим використання та відтворення природних ресурсів у сфері аграрного господарювання. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.

Правовий режим використання та охорони рослинного світу. Правовий режим використання, відтворення та охорони лісів. Правовий режим використання та охорони вод.

Правовий режим національної екологічної мережі України.

Правовий режим окремих складових національної екологічної мережі: природних та антропогенних ландшафтів, полезахисних (природних) лісових смуг, природних об'єктів, що мають особливу наукову цінність, водно-болотних угідь міжнародного та загальнодержавного значення. Правові засоби збереження територій та об'єктів, які входять до національної екологічної мережі.

Правові засади забезпечення екологічної безпеки у сільському господарстві.

Правовий режим виключної (морської) економічної зони України та континентального шельфу.

Правове регулювання зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Міжнародно-правове співробітництво України в галузі екології. Поняття зовнішньоекономічних договорів (контрактів). Державне регулювання та захист прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Міжнародно-правове співробітництво України в галузі екології (міжнародне екологічне право). Правові засади аграрних інвестиційних відносин.

Правовий режим регулювання інвестиційної діяльності вітчизняних та іноземних інвестицій у сільському господарстві України. Діяльність суб'єктів господарювання з іноземними інвестиціями. Гарантії здійснення їх діяльності.

Юридична відповідальність за порушення в аграрному секторі економіки України. Дисциплінарна і матеріальна відповідальність осіб, зайнятих у сільському виробництві. Юридична відповідальність землевласників і землекористувачів за шкоду, заподіяну землям сільськогосподарського призначення та іншим природним об'єктам. Господарсько-правова відповідальність учасників господарських відносин.

Юридична відповідальність за порушення законодавства у національній екологічній мережі. Відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ. Відповідальність за порушення лісового законодавства.

Види правопорушень у галузі формування національної екологічної мережі.

Правопорушення в галузі охорони і використання виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу як підстави юридичної відповідальності. Особливості майнової, адміністративної відповідальності за порушення правового режиму виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу. Проблеми криміналізації порушень режиму виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні положення аграрного та екологічного права

Тема 1. Поняття аграрного та екологічного права

Аграрна політика та аграрна реформа України, їх завдання та зміст в умовах ринкових економічних відносин. Роль аграрного права у їх реалізації. Екологічна функція держави в сучасних умовах. Концепція національної екологічної політики України. Правові аспекти екологічної реформи і роль права в її забезпеченні. Раціональне використання природних ресурсів, охорона довкілля та гарантування екологічної безпеки – мета екологічної політики держави. Науково-правові концепції взаємодії суспільства і природи.

Поняття аграрного і екологічного права, його особливості як галузі права. Функції і місце аграрного і екологічного права в системі права України.

Предмет аграрного і екологічного права. Внутрішньогосподарські та зовнішньогосподарські відносини сільськогосподарських товаровиробників.

Основні правові форми актів аграрного законодавства. Законодавство про сільське господарство і законодавство про АПК.

Поняття аграрних правовідносин як форми (методів, способів, засобів) реалізації норми права. Поняття та види екологічних правовідносин. Матеріальні, організаційні та процесуальні екологічні правовідносини. Абсолютні екологічні правовідносини. Охоронні (захисні) екологічні правовідносини. Підстави виникнення, зміни та припинення екологічних правовідносин. Суб'єкти та об'єкти екологічних правовідносин.

Тема 2. Державно-правове регулювання сільського господарства та правові засади екологічного управління

Засоби державного регулювання, державний контроль та нагляд за господарською діяльністю. Державне екологічне управління. Самоврядне екологічне управління. Громадське екологічне управління. Державне замовлення та державне завдання. Ліцензування, патентування та квотування у господарській діяльності. Стандартизація та сертифікація у сфері господарювання. Стандартизація та нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища. Податки в механізмі державного регулювання господарської

діяльності. Обмеження монополізму та сприяння змагальності у сфері господарювання. Державний облік та ведення природоресурсових кадастрів, кадастрів особливо охоронювальних територій та об'єктів. Правове регулювання ведення Червоної та Зеленої книг України.

Тема 3. Поняття та правовий статус суб'єктів аграрного господарювання

Поняття, види, порядок утворення та порядок припинення діяльності суб'єктів аграрного права.

Сільськогосподарське підприємства як організаційна форма господарювання. Організаційно-правові форми, порядок створення та припинення діяльності сільськогосподарського підприємства.

Поняття та види сільськогосподарських товариств. Установчі документи та державна реєстрація сільськогосподарських товариств. Власність, вклади засновників та учасників, фонди сільськогосподарських товариств. Управління сільськогосподарським товариством. Припинення діяльності сільськогосподарських товариства.

Поняття об'єднання підприємств та їх види. Організаційно-правові форми об'єднання підприємств.

Поняття сільськогосподарського підприємства колективної форми власності. Правовий статус сільськогосподарського кооперативу. Майно та управління сільськогосподарським кооперативом. Припинення діяльності сільськогосподарського кооперативу.

Приватні підприємства. Фермерське господарство. Орендне підприємство. Підприємства з іноземними інвестиціями та іноземні підприємства.

Гарантії та захист майнових прав суб'єктів господарювання.

Тема 4. Правовий режим використання та відтворення природних ресурсів у сфері аграрного господарювання

Особливості правового режиму використання природних ресурсів. Використання природних ресурсів суб'єктами господарювання на праві власності. Використання природних ресурсів на праві користування. Права та обов'язки щодо використання природних ресурсів. Юридична відповідальність землевласників і землекористувачів за шкоду, заподіяну природним об'єктам.

Поняття та склад земель сільськогосподарського призначення. Форми власності на землі сільськогосподарського призначення. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.

Правовий режим використання та охорони рослинного світу. Правовий режим використання, відтворення та охорони лісів. Правовий режим використання та охорони вод.

Змістовий модуль 2. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності. Трудові правові відносини в сільськогосподарських підприємствах

Тема 5. Правове регулювання господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. Особливості аграрного ринку

Поняття правового регулювання виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. Основні засади і правові форми планування господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників. Види (підгалузі) сільськогосподарського виробництва (основні, допоміжні, підсобні).

Загальна характеристика договорів в сільському господарстві. Загальні умови укладання договорів. Істотні умови господарського договору і загальний порядок їх укладення.

Порядок зміни та розірвання господарських договорів. Договір контрактації сільськогосподарської продукції. Поняття договору поставки. Строки і особливості договору поставки. Договір постачання енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу.

Поняття оренди та лізингу. Порядок укладення договору оренди та його припинення. Умови договору оренди. Орендна плата. Оренда землі у сфері господарювання.

Поняття ціни. Законодавство про ціни і ціноутворення. Вільні ціни. Державні та комунальні ціни.

Організація збуту (продажу) виробленої в господарстві продукції. Застосування маркетингу за умов сучасного стану економіки. Поняття, ознаки, функції, права та обов'язки біржі. Види біржових угод. Правила біржової торгівлі. Правове становище Аграрної біржі.

Тема 6. Трудові правовідносини в сільськогосподарських підприємствах

Поняття трудового договору. Зміна умов трудового договору. Припинення трудового договору. Порядок і оформлення звільнення працівників з ініціативи власника і третіх осіб та проведення з ними розрахунку. Відсторонення від роботи. Трудові книжки.

Поняття робочого часу, види робочого часу та його нормування. Режим робочого часу та його види. Надурочна робота, поняття чергування. Облік робочого часу. Поняття та види часу відпочинку. Відпустки, їх види та порядок надання.

Соціально-економічні аспекти оплати праці. Сфери регулювання оплати праці. Організація оплати та нормування праці. Тарифна система. Системи оплати праці. Преміювання працівників. Доплати і надбавки. Право працівника на оплату праці та його захист.

Змістовий модуль 3. Національна екологічна мережа України

Тема 7. Правовий режим національної екологічної мережі України

Поняття правового режиму національної екологічної мережі. Склад і класифікація природних територій та об'єктів особливої державної охорони як ключових елементів національної екологічної мережі за чинним законодавством. Законодавство про національну екологічну мережу.

Правові форми та види використання територій та об'єктів, які входять до національної екологічної мережі. Особливості управління в галузі формування національної екологічної мережі. Система органів управління в галузі формування національної екологічної мережі та їх повноваження.

Правовий режим окремих складових національної екологічної мережі: природних та антропогенних ландшафтів, поєззахисних (природних) лісових смуг, природних об'єктів, що мають особливу наукову цінність, водно-болотних угідь міжнародного та загальнодержавного значення. Особливості правового режиму відновлюваних територій, що підлягають включенню до національної екологічної мережі.

Правові засоби збереження територій та об'єктів, які входять до національної екологічної мережі. Економіко-правове стимулювання охорони і ефективного використання територій та об'єктів, які входять до національної екологічної мережі.

Тема 8. Правові засади забезпечення екологічної безпеки у сільському господарстві

Способи та методи забезпечення екологічної безпеки при здійсненні товарного сільськогосподарського виробництва. Суб'єкти забезпечення екологічної безпеки у сільському господарстві: поняття, види та повноваження. Правові засади використання пестицидів та агрохімікатів у виробництві сільськогосподарської продукції. Забезпечення екологічної безпеки при наданні послуг з агрохімічного обслуговування у сільському господарстві.

Тема 9. Правовий режим виключної (морської) економічної зони України та континентального шельфу

Поняття правового режиму використання та охорони виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу. Законодавство про виключну (морську) економічну зону та континентальний шельф. Правові форми використання, охорони і збереження природних ресурсів виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу. Правові заходи щодо захисту і збереження морського середовища у виключній (морській) економічній зоні та в межах континентального шельфу.

Особливості управління в галузі охорони і використання виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу. Реєстрація видів діяльності у виключній (морській) економічній зоні та на та континентальному шельфі.

Правова охорона виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу. Зміст правової охорони виключної (морської) економічної зони. Правові засади

міжнародного співробітництва у сфері охорони та використання природних ресурсів виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу.

Змістовий модуль 4. Юридична відповідальність за порушення в аграрному секторі економіки України

Тема 10. Поняття юридичної відповідальності: загальні засади і види

Поняття юридичної відповідальності. Дисциплінарна і матеріальної відповідальність осіб, зайнятих у сільському виробництві. Відшкодування моральної шкоди. Адміністративна відповідальність за порушення у сільському господарстві. Аграрні правопорушення, як підстави кримінальної відповідальності. Юридична відповідальність землевласників і землекористувачів за шкоду, заподіяну землям сільськогосподарського призначення та іншим природним об'єктам.

Господарсько-правова відповідальність учасників господарських відносин. Досудовий порядок реалізації господарсько-правової відповідальності. Склад, розмір, умови та порядок відшкодування збитків. Штрафні та оперативно-господарські санкції.

Способи та методи забезпечення екологічної безпеки при здійсненні товарного сільськогосподарського виробництва. Суб'єкти забезпечення екологічної безпеки у сільському господарстві: поняття, види та повноваження. Правові засади використання пестицидів та агрохімікатів у виробництві сільськогосподарської продукції. Забезпечення екологічної безпеки при наданні послуг з агрохімічного обслуговування у сільському господарстві.

Тема 11. Юридична відповідальність за порушення законодавства у національній екологічній мережі.

Відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ. Відповідальність за порушення лісового законодавства.

Види правопорушень у галузі формування національної екологічної мережі підстави юридичної відповідальності.

Правопорушення в галузі охорони і використання виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу як підстави юридичної відповідальності. Особливості майнової, адміністративної відповідальності за порушення правового режиму виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу. Проблеми криміналізації порушень режиму виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу.

Змістовий модуль 5. Правове регулювання зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Міжнародно-правове співробітництво України в галузі екології

Тема 12. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів агробізнесу

Поняття та види зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів агробізнесу. Поняття зовнішньоекономічних договорів (контрактів). Митне регулювання та принципи оподаткування зовнішньоекономічної діяльності. Валютні рахунки та валютна виручка від зовнішньоекономічної діяльності. Державне регулювання та захист прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Міжнародно-правове співробітництво України в галузі екології (міжнародне екологічне право).

Науково-теоретичні засади міжнародно-правового регулювання в галузі екології.

Тема 13. Загальні правові засади аграрних інвестиційних відносин

Загальні правові засади формування аграрних інвестиційних відносин. Поняття, види, форми інвестиційної діяльності, їх державна реєстрація. Правовий режим регулювання інвестиційної діяльності вітчизняних та іноземних інвестицій у сільському господарстві України. Діяльність суб'єктів господарювання з іноземними інвестиціями. Гарантії здійснення їх діяльності.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Загальні положення аграрного і екологічного права												
Тема 1. Понят. аграрного та екологічного права	8	2	1			5	8	1	1			6
Тема 2. Держ.-правове регул. с-г та правові засади екологіч. управління	7	1	1			5	6					6
Тема 3. Поняття та правовий статус суб'єктів аграр. господарювання	6	1	1			5	8	1	1			6
Тема 4. Правовий режим використ. та відтворення природних ресурсів у сфері аграр. господар.	7	1	1			5	6					6
Разом за з.м. 1	28	4	4			20	28	2	2			24
Змістовий модуль 2. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності. Трудові правовідносини в сільськогосподарських підприємствах												
Тема 5. Правове регулювання господарської діяльності с-г підприємств. Особливості аграрного ринку	8	2	1			5	7	1				6
Тема 6. Трудові правовідносини в с-г підприєм.	7	2	1			5	7	1				6
Разом за з. м. 2	15	4	2			10	14	2				12
Змістовий модуль 3. Національна екологічна мережа України												
Тема 7. Правовий режим нац.. екологічної мережі України	6	1	1			4		7	1			6
Тема 8. Правові засади забезпе. еколог. безпеки у с-г	6	1	1			4		6				6
Тема 9. Правовий режим виключної економічної зони України та	7	1	2			4		6				6

контин. шельфу												
Разом за з.м. 3	19	3	4			12		19	1			18
Змістовий модуль 4. Юридична відповідальність за порушення в аграрному секторі економіки України												
Тема 10. Поняття юрид. відповід.: загальні засади і види	7	1	1			5	7	1				6
Тема 11. Юридич. відповід. за порушення закон. у національній екологічній мережі	7	1	1			5	7		1			6
Разом за з.м. 4	14	2	2			10	14	1	1			12
Змістовий модуль 5. Правове регулювання зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Міжнародно-правове співробітництво України в галузі екології												
Тема 12. Правове регулювання зов.економічної діяльності суб'єк. агробізнесу	8	2	1			5	8	1				7
Тема 13. Загальні правові засади аграр. інвестиц. відносин	6		1			5	7					7
Разом за з. м. 5	14	2	2			10	15	1				14
Усього годин	90	16	14			60	90	6	4			80

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва тем	Денна ф.н. (год.)	Заоч.ф.н. (год.)
1	Тема 1. Поняття аграрного та екологічного права	1	1
2	Тема 2. Поняття та види екологічних прав громадян	1	
3	Тема 3. Майно суб'єктів аграр. господарювання	1	1
4	Тема 4. Використання природних ресурсів у сфері аграр. господар.	1	
5	Тема 5. Правові форми та способи захисту екологічних прав громадян.	1	
6	Тема 6. Оренда майна та лізинг в сфері господарювання	1	
7	Тема 7. Ціни і ціноутворення у сфері господарювання	1	
8	Тема 8. Загальні засади відповідальності учасників господ. відносин	1	
9	Тема 9. Правовий режим національної екологічної мережі України	1	
10	Тема 10. Юридична відповідальність за порушення в аграрному секторі економіки України	1	1
11	Тема 11. Трудовий договір.	1	
12	Тема 12. Форми і методи охорони і захисту прав суб'єктів правовідносин природокористування	1	1
13	Тема 13. Правові засади екологічного управління	1	
14	Тема 14. Природоохоронне право. Право екологічної безпеки. Міжнародно-правове співробітництво України в галузі екології (міжнародне екологічне право)	1	
	Всього:	14год.	4 год.

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, поглиблення та закріплення знань, одержаних на лекціях та семінарських заняттях, вироблення навичок самостійного пошуку додаткових знань у процесі підготовки до наступних семінарських занять, модулів та заліку і є невід'ємною складовою процесу вивчення навчальної дисципліни. Її зміст визначається робочою навчальною програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Зміст самостійної роботи студентів з дисципліни складається із таких видів робіт:

- підготовка до усіх видів поточного і підсумкового контролю, у тому числі семінарських занять, контрольних робіт, залікових модулів і заліку;
- самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни чи їх окремих питань, що не розглядалися у лекційному курсі;
- виконання творчих завдань шляхом написання наукових рефератів (есе) та їх презентація на семінарських заняттях або засіданнях наукового гуртка;
- участь у роботі студентського наукового гуртка, виступ на його засіданні з науковою доповіддю;
- участь у студентських конференціях, підготовка й опублікування тез виступу, наукового повідомлення чи статті.

Зокрема, самостійна робота студентів денної і заочної форм навчання складається із самостійного вивчення частини програмного матеріалу за визначеними темами (питаннями) й у встановлених обсягах годин.

Зміст і обсяг самостійної роботи студентів	Денна ф.нав. (год.)	Заоч.фор.нав. (год.)
Тема 1. Поняття аграрного та екологічного права	4	4
Тема 2. Державно-правове регулювання сільського господар.	4	4
Тема 3. Поняття суб'єктів аграрного і екологічного права	3	4
Тема 4. Правовий статус с-г підприємств, товариств, об'єднань	3	4
Тема 5. Майно суб'єктів аграрного господарювання	3	4
Тема 6. Використання природних ресурсів у сфері аграрного господарювання	3	4
Тема 7. Правовий режим земель с-г призначення	3	4
Тема 8. Правове регулювання господар. діяльності с-г підприємств	3	4
Тема 9. Особливості правового регулювання фінансової діяльності с-г підприємств	3	4
Тема 10. Правове регулювання аграрного ринку	3	4
Тема 11. Дослідити історично-правові передумови розвитку законодавства про національну екологічну мережу України. Визначити місце і роль законодавства про національну екологічну мережу в системі природоохоронного та екологічного законодавства.	3	4
Тема 12. Оренда майна та лізинг в сфері господарювання	3	4
Тема 13. 4. Дослідити систему принципів формування, збереження та використання національної екологічної мережі.	3	4
Тема 14. Загальні засади відповідальності учасників господарських відносин	3	4
Тема 15. Розглянути проблеми правового забезпечення		4

участі громадськості у вирішенні питань, що стосуються національної екологічної мережі.	3	
4Тема 16. Юридична відповідальність за порушення в аграрному секторі економіки України	3	4
Тема 17. Трудовий договір	3	4
Тема 18. Робочий час та час відпочинку в с-г підприємствах	3	4
Тема 19. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності. суб'єктів агробізнесу	3	4
Тема 20. Загальні правові засади аграрних інвестиційних відносин	3	4
Всього:	62	80

З метою поглиблення знань із дисципліни, прищеплення навичок самостійної роботи з літературою пропонується виконання індивідуальних творчих завдань у вигляді написання наукових рефератів. Написання реферату займає важливе місце у процесі організації самостійної роботи студентів і є важливим засобом поглиблення знань з навчальної дисципліни. Реферати стимулюють до більш глибокого вивчення предмета, розвивають вміння користуватися навчальною літературою і законодавством, складати бібліографію.

Реферати виконуються на основі самостійного вивчення рекомендованої літератури і законодавства, перелік яких не обмежує ініціативи студента і його можливостей у використанні більш широкого кола наукових досліджень. До літератури відносяться: першоджерела; підручники і навчальні посібники; наукові дослідження (монографії, наукові статті та ін.)

Реферати виконуються за складеним планом, який має таку структуру:

Вступ. У вступі необхідно обґрунтувати актуальність обраної теми дослідження, сформулювати фундаментальну проблему, якій присвячена робота, провести аналіз рівня дослідженості проблем, визначити мету та завдання дослідження.

Основна частина. В основній частині слід окреслити 2 – 3 проблемні питання, на розкриття яких повинен бути спрямований зміст наукового реферату. Рекомендується поділити основний матеріал на розділи, які, в свою чергу, можна поділити на підрозділи, що мають закінчуватися логічними висновками. Наведені у роботі цитати повинні мати посилання на джерело, де необхідно вказати прізвище, ім'я, по батькові, назву роботи, місто і рік видання.

Висновки. На завершення необхідно зробити загальні висновки за змістом дослідження.

Список використаних джерел. Список вивчених і використаних у роботі джерел законодавства та літератури подається в алфавітному порядку.

З проблем, досліджених у наукових рефератах, студенти можуть підготувати і виголосити доповіді під час проведення практичних занять або засідань наукового студентського гуртка.

Перелік тем наукових рефератів (есе) для самостійної роботи студентів

1. Поняття і особливості аграрних правовідносин.
2. Структура внутрішніх аграрних правовідносин.
3. Правосуб'єктність акціонерних сільськогосподарських товариств. Істотні недоліки акціонерного товариства в сільському господарстві.
4. Позитивні та негативні моменти в діяльності господарських товариств в аграрному виробництві.
5. Суттєві недоліки, які характерні для приватних підприємств з орендними відносинами.
6. Реорганізація, ліквідація і банкрутство суб'єктів аграрного підприємництва.

7. Право засновництва і участі в аграрних корпоративних правовідносинах.
8. Підстави, порядок і правові наслідки припинення права участі в аграрних підприємствах (товариствах).
9. Поняття фермерського господарства та його правові ознаки.
10. Земельні правовідносини в фермерському господарстві.
11. Майнові правовідносини фермерського господарства.
12. Організаційно правове забезпечення використання земель в аграрному виробництві.
13. Організаційно правове забезпечення використання природних ресурсів в аграрному виробництві.
14. Права і обов'язки власників та користувачів земель в аграрному виробництві.
15. Поняття та юридичні ознаки оренди землі.
16. Поняття та склад земель сільськогосподарського призначення.
17. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
18. Суб'єкти права сільськогосподарського землекористування.
19. Загальна характеристика правового статусу суб'єктів сільськогосподарського землекористування.
20. Землекористування сільськогосподарських кооперативів.
21. Відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва.
22. Державний земельний кадастр.
23. Поняття виробничо-господарської діяльності, її правове регулювання.
24. Організація збуту (продажу) сільськогосподарської продукції.
25. Поняття фінансової діяльності та її правове регулювання.
26. Фінансово-кредитні правомочності сільськогосподарських товаровиробників.
27. Банкрутство сільськогосподарських підприємств.
28. Поняття дисципліни праці в сільськогосподарських підприємствах (товариствах).
29. правове регулювання трудових правових відносин в сільськогосподарських підприємствах.
30. Загальна характеристика трудового договору.
31. Матеріальна відповідальність працівників сільськогосподарських підприємств.
32. Відшкодування збитків, заподіяних внаслідок загибелі або розкрадання худоби.
33. трудові спори працівників сільськогосподарських підприємств.
34. Порядок вирішення колективних спорів (конфліктів), що виникають в сільському господарстві.
35. поняття і види аграрно-договірних зобов'язань.
36. Договори матеріально-технічного забезпечення.
37. Договори виробничо-технічного обслуговування.
38. Договірна дисципліна та відповідальність за її порушення.
39. Біржа – організатор реалізації сільськогосподарської продукції.

**7. Розподіл балів, які отримують студенти
для заліку**

Поточне тестування та самостійна робота						Сума
Змістовий модуль №1 37 балів						
Т1	Т2	Т3	Т4			37
9	10	9	9			

Поточне тестування та самостійна робота						Сума
Змістовий модуль 2 - 18 б			Змістовий модуль 3- 21			
Т5	Т6		Т7	Т8	Т9	24
9	9		7	7	7	
Поточне тестування та самостійна робота						Сума
Змістовий модуль 4 - 12			Змістовий модуль 5 – 12 б			
Т10	Т11	Т12	Т13			100
6	6	6	6			

8. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Методичне забезпечення

1. Білошкурська З.П. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни „Аграрне і екологічне право” студентами агрономічного факультету спеціальності: 201 “Агрономія”. – Умань, 2019, 59с. У.д.а. 3,43.

2. Білошкурська З.П. Методичні рекомендації до самостійного вивчення дисципліни „Аграрне і екологічне право” студентами агрономічного факультету спеціальності: 201 „Агрономія”, 201 „Селекція і генетика сільськогосподарських культур”. – Умань, 2019, 89с.

3. Білошкурська З.П., Поліщук О.А. Ситуаційні завдання для проведення практичних занять зі студентами спеціальності 201 «Агрономія» – Умань, 2019, 44 с. У.д.а. 2,32.

4. Білошкурська З.П., Поліщук О.А. Завдання для практичних занять та самостійної роботи студентів спеціальності 201 «Агрономія» з курсу „Аграрне і екологічне право». Умань, 2018, 45с. У.д.а. 2,37.

5. Білошкурська З.П. Методичні рекомендації до самостійного вивчення дисципліни „Аграрне і екологічне право” студентами агрономічного факультету спеціальності: 201 „Агрономія”, 201 „Селекція і генетика сільськогосподарських культур”. – Умань, 2018, 59с. У.д.а. 3,43.

6. Відповідальність за заподіяну шкоду. Частина 1У. Методичний посібник з правових питань (для вивчення студентами університету цивільного і трудового законодавства).- Умань.-2018.

7. Юридична відповідальність. Частина 1У. Методичний посібник з правових питань (для вивчення студентами університету адміністративного, цивільного, трудового і кримінального законодавства).-Умань.-2019.

8. Правовий статус підприємств. Частина У1. Методичний посібник з правових питань (для вивчення студентами університету екологічного законодавства).-Умань.-2019.

Список рекомендованої літератури:

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.

2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № № 18, 19—20, 21-22. - Ст. 144.

3. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради. - 1992. - № 6. - Ст. 56.

4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. -

2003. - № № 40-44. - Ст. 356.

5. Кодекс законів про працю України, затверджений Законом від 10 грудня 1971 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1971. - Додаток до № 50. - Ст. 375.

6. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. // Урядовий кур'єр. 2001. — 15 листопада.

7. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 25-26. - Ст. 31.

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. - 1984. — Додаток до №51.-Ст. 1122.

9. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 30 червня 1999 р. // Голос України. - 1999, №159.-31 серпня.

10. Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі Закон України від 10 липня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 41. - Ст. 188.

11. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2004 № 49. - Ст. 527.

12. Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001 -2004 років: Закон України від 18 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 11. - Ст. 52.

13. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України від 17 жовтня 1990 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 32. — Ст. 453.

14. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14 лютого 1992 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1992. — № 20. - Ст. 272.

15. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 р. // Голос України. - 1997. - № 150. - 13 серпня.

16. Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 р. // Голос України. — 2003. — 29 липня.

17. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15 травня 2003 р. // Урядовий кур'єр. - 2003. - № 106. - 11 червня.

18. Про плату за землю: Закон України від 3 липня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 38. — Ст. 560.

19. Про оренду землі: Закон України від 6 жовтня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 46-47. - Ст. 280.

20. Про оцінку земель: Закон України від 11 грудня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 15. - Ст. 229.

21. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 39. — Ст. 349.

22. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 39. - Ст. 350.

23. Про захист конституційних прав громадян на землю: Закон України від 20 січня 2005 р. // Офіційний вісник України. — 2005. — № 4.

24. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 5 червня 2003 р. // Урядовий кур'єр. — 2003. — № 124. — 9 липня.

25. Про фіксований сільськогосподарський податок: Закон України від 17 грудня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № № 5-6. - Ст. 39.

26. Про збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства: Закон України від 9 квітня 1999 р. // Офіційний вісник України. — 1999. — №18.

27. Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 4 липня 2002 р. // Урядовий кур'єр. — 2002. — № 138. — 31 липня.

28. Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру: Закон України від 17 червня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1999. - № 32. - Ст. 268.

29. Про насіння і садивний матеріал: Закон України від 26 грудня 2002 р. // Голос України. — 2003. — 28 січня.

30. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18 жовтня 2005 р. // Урядовий кур'єр. — 2005. — 16 листопада.
31. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України від 17 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 38. — Ст. 470.
32. Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 6 вересня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 50. — Ст. 533.
33. Про захист рослин: Закон України від 14 жовтня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № № 50-51. - Ст. 310.
34. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21 квітня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 21. — Ст. 218.
35. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 2 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 14. — Ст. 91.
36. Про карантин рослин: Закон України від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 34. — Ст. 352.
37. Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі Закон України від 10 липня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України.-1996.-№41.-Ст. 188.
38. Про ідентифікацію та реєстрацію тварин: Закон України від 4 червня 2009 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2009. - № 42. - Ст. 635
39. Про оптові ринки сільськогосподарської продукції: Закон України від 25 червня 2009 р. // Офіційний вісник України. — 2009. — № 5.- Ст. 2024.
40. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції Закон України від 17 липня 1997 р.// Офіційний вісник України, 1997.-№41.-Ст. 1.
41. Про Єдиний митний тариф: Закон України від 5 лютого 1992 р, // Відомості Верховної Ради України. — 2008. — № 25. — Ст. 239.
42. Про вивіз (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину: Закон України від 7 травня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. -№ 2К. Ст. 134.
43. Про ставки вивізної (експортної) мита на насіння деяких видів олійних культур: Закон України від 10 вересня 1999 р. //Офіційний вісник України. 1999, № 39, - Ст. 389.
44. Про встановлення тарифної квоти на ввезення в Україну цукру-сирцю з тростини: Закон України від 30 листопада 2006 р.// Відомості Верховної Ради України, 2007. — № 4. — Ст. 39.
45. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки; Указ Президента України від 3 грудня 1999 р. № 1529 // Офіційний вісник України. — 1999. — № 49. — Ст. 11.
46. Про заходи щодо забезпечення захисту майнових прав селян в процесі реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 29 січня 2001 р. № 62/2001 // Офіційний вісник України. — 2001. -№ 5. - Ст. 38.
47. Про додаткові заходи щодо підвищення рівня захисту майнових прав сільського населення: Указ Президента України від 21 лютого 2002 р. № 170 // Офіційний вісник України. — 2002. — № 9.
48. Питання Міністерства аграрної політики України: Указ Президента України від 7 червня 2000 р. № 772/2000 // Офіційний вісник України. - 2000. - № 23. - Ст. 933.
49. Про додаткові заходи щодо соціального захисту селян-власників земельних ділянок та земельних часток (паїв): Указ Президента України від 2 лютого 2002 р. № 92/2002 // Офіційний вісник України. - 2002. -№ 6. - Ст. 239.
50. Про гарантування захисту економічних інтересів та поліпшення соціального забезпечення селян-пенсіонерів, які мають право на земельну частку (пай): Указ Президента України від 15 грудня 1998 р. № 1353/98 // Офіційний вісник України. — 1998. — № 50. — Ст. 24.
51. Про захист прав власників земельних часток (паїв): Указ Президента України від 21 квітня 1998 р. №332/98// Офіційний вісник України. - 1998. - № 16. - Ст. 590.
52. Про Основні засади розвитку соціальної сфери села: Указ Президента України від 20 грудня 2000 р. № 1356 // Урядовий кур'єр. — 2001. — 24 січня. - № 13.

53. Про першочергові заходи щодо підтримки розвитку соціальної сфери села: Указ Президента України від 15 липня 2002 р. № 640 // Урядовий кур'єр. - 2002. - 31 липня. - № 138.
54. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми соціального розвитку села на період до 2011 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 серпня 2004 р. № 573 // Офіційний вісник України. - 2004. - № 32. - Ст. 2172.
55. Про схвалення Концепції Комплексної програми підтримки розвитку українського села на 2006—2010 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2005 р. № 536 // Офіційний вісник України. - 2005. - № 52. - Ст. 3339.
56. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158 // Офіційний вісник України. — 2007. — №73.-Ст.2715.
57. Положення про порядок справляння та обліку фіксованого сільськогосподарського податку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 квітня 1999 р. № 658 // Офіційний вісник України. — 1999. - № 16. - Ст. 659.
58. Про затвердження Порядку використання коштів державного бюджету для надання підтримки новоствореним фермерським господарствам та фермерським господарствам з відокремленими садибами: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1102 // Офіційний вісник України. - 2004. - № 34. - Ст. 2269.
59. Про затвердження мінімальних розмірів земельних ділянок, які утворюються в результаті поділу земельної ділянки фермерського господарства, що успадковується: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 р. № 1908 // Офіційний вісник України. — 2003. №51.-Ст.2682.
60. Про затвердження типового договору оренди землі: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 березня 2003 р. № 220 // Урядовий кур'єр. — 2004.; - № 50. - 17 березня.
61. Про врегулювання питань щодо забезпечення захисту майнових прав селян у процесі реформування аграрного сектору економіки: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2001 р. № 177 // Урядовий кур'єр. — 2001. — № 46. — 15 березня.
62. Про затвердження порядку визначення розрахункового місячного доходу на одного члена особистого селянського господарства: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2003 р. № 2031 // Офіційний вісник України. — 2003. — № 52.
63. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 р. № 1000 // Офіційний вісник України. - 2002. - № 29. -Ст. 1379.
64. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2003 р. № 590 // Офіційний вісник України. - 2003. - № 17. - Ст. 780.
65. Положення про Аграрний фонд, затвержене постановою Кабінету Міністрів України від 6 липня 2005 р. № 543 // Урядовий кур'єр. — 2005. - 13 липня.
66. Про затвердження Положення про порядок проведення професійного відбору з питань створення фермерських господарств: Наказ Мінагрополітики, Мінпраці та соціальної політики України від 17 грудня 2003 р. №452/335, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 28 січня 2004 р. за №118/8717 // Офіційний вісник України, 2004.

Навчальні посібники та підручники:

1. Аграрне законодавство України: проблеми ефективності/ за ред. В. І. Семчика. — К.: Наукова думка, 1998. — 240 с.
2. Аграрне право України : підруч. / за ред. В. З. Янчука. — 2-ге вид., перероб. та допов. — К.: Юрінком Інтер, 2000. — 720 с.
3. Аграрне право: навч. посіб. / за ред. В. П. Жушмана. — Х.: Нац. юрид. академія

України, 1997. — 230 с.

4. Аграрне право України : підруч. для студ. юрид. спеціальностей вищих закладів освіти / за ред. В. М. Гайворонського та В. П. Жушмана. — Х.: Право, 2003. - 240 с.

5. Аграрне право України: підруч. / за ред. О. О. Погрібного. — К.: Істина, 2006. - 448 с.

6. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України : навч.-практ. посіб. / В. П. Жушман. - Х.: Одиссей, 2003. - 447 с.

7. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України : наук.-навч. посіб. / за ред. Н. І. Титової. — Л.: ПАЮ, 2005. — 368 с.

8. Правові основи майнових і земельних відносин : навч. посіб. / за ред. В. М. Єрмоленка. — К.: Магістр—XXI сторіччя, 2006. — 384 с.

9. Порадник керівникові сільськогосподарського підприємства / за ред. А. П. Гетьмана, В. З. Янчука. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — 624 с.

10. Аграрне право України: підручник/ В.М.Єрмоленко, О.В.Гафурова, В.Гре-бенюк та інш.;за заг.ред. В.М.Єрмоленка.- К.:Юрінком Інтер, 2010.-608 с.

11. Аграрне право України: підручник/за редакцією З.П.Білошкурської. —Умань: Візаві, 2011.- 494с.

Навчально-наукова література:

1. Агропромисловий комплекс: правові питання / за ред. Ю. С. Шемшученка. - К.: Урожай, 1992. - 190 с.

2. Білошкурська З. П. Договірні відносини в АПК: монографія / З. П. Білошкурська-Умань: Візаві, 2012. - 422 с.

3. Гафурова О. В. Сільськогосподарські виробничі кооперативи: права та обов'язки членів : монографія / О. В. Гафурова. - К.: МАУП, 2006. - 200 с.

4. Гуревський В. К. Право приватної власності громадян України на землі сільськогосподарського призначення. - О.: АстроПринт, 2000. - 138 с.

5. Єрмоленко В. М. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика: монографія / В. М. Єрмоленко. — К.: Магістр—XXI сторіччя, 2005. — 304 с.

6. Єрмоленко В. М. Теоретичні проблеми аграрних майнових правовідносин: монографія /В.М.Єрмоленко.- К.: Магістр-XXI сторіччя, 2008.- 188 с.

7. Інвестиційна діяльність у сільському господарстві: правові питання: монографія / за ред. В. І. Семчика. — К.: Юридична думка, 2008. — 252 с.

8. Земельний кодекс України : наук.-практ. ком. / за заг. ред. В. І. Семчика. - К.: Ін Юре, 2007. - 896 с.

9. Муді Р. Експортно-імпорتنі операції з країнами ЄС: сільськогосподарська продукція посіб. з правових питань / Р. Муді, О. Поліводський. — К.: Європейська Комісія, 2005. — 106 с.

10. Науково-практичний коментар до Закону України «Про особисте селянське господарство» / за ред. В. В. Носіка. — К.: Кондор, 2004. — 252 с.

11. Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» /за заг. ред. А. М. Статівки // Бюлетень законодавства і юридичної практики України.- 2005.- № 10.- 350 с.

12. Організаційно-правові проблеми розвитку аграрного і земельного ринків в Україні: тези доп. і наук, повідомлень на наук.-практ. конф. — К.: АПНУ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАНУ, 2004. — 130 с.

13. Організаційно-правові питання аграрної реформи в Україні/ за ред. В. І. Семчика. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. - 2003. - 280 с.

Інформаційні ресурси

Пошукові та інформаційні системи Інтернет

1. Google: Пошукова системи Інтернет. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.google.com.ua/>
2. Яндекс: Пошукова системи Інтернет. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.yandex.ua/?ncrnd=1960>.
3. Rambler : Пошукова системи Інтернет. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.yandex.ua/?ncrnd=1462>.

Офіційні веб-сайти органів державної влади України

1. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт/ - Режим доступу до електронних документів: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index//>.
2. Президент України: офіційне інтернет-представництво. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.president.gov.ua/>.
3. Рахункова палата України: офіційний сайт. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/index>.
4. Національний банк України: офіційне інтернет-представництво. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.
5. Урядовий портал: єдиний веб-портал виконавчої влади України. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.kmu.gov.ua/control/>.

Пошукові правові системи

1. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт: Законодавство України.- Режим доступу до електронних документів: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/index/>
2. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт : Законотворча діяльність Верховної Ради України: Законопроекти: Пошук за реквізитами. - Режим доступу до електронних документів: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc2.
3. Президент України: офіційне інтернет-представництво : Офіційні документи. – Режим доступу до електронних ресурсів : <http://www.president.gov.ua/documents/>.
4. Урядовий портал: єдиний веб-портал виконавчої влади України : Нормативно-правова база: База документів: Пошук документів за реквізитами. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.kmu.gov.ua/control/npd/search>.
5. Офіційний вісник України: Єдине повне офіційне періодичне видання нормативно-правових актів України. - Режим доступу до електронних документів : <http://ovu.com.ua/>.
6. Національний банк України: офіційне інтернет-представництво : Законодавство. - Режим доступу до електронних ресурсів: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65247&cat_id=36580.
7. Національний банк України: офіційне інтернет-представництво: Публікації: Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності: Додаток до журналу Вісник Національного банку України. - http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=67406.
8. Міністерство фінансів України: офіційний веб-сайт: Фінансовий моніторинг: Правова база. Режим доступу до електронних ресурсів: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/category/system?cat_id=279361.
9. Мега-НаУ: професійна юридична система: НаУ-Online: Нормативно-правові документи.- Режим доступу до електронних документів: <http://zakon.nau.ua/>.
10. Ліга:Закон: правовий портал: он-лайн сервіси: Законодательство. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.ligazakon.ua/>
11. Право. Украина: інформаційно-правова система: Документи: Нормативно-правові документи. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/document.html>.

Бібліотечно-бібліографічні ресурси

1. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт/ : Бібліотечно-бібліографічні ресурси: Бібліографічний моніторинг. - Режим доступу до електронних документів: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>.

2. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт/ : Бібліотечно-бібліографічні ресурси: Бібліотечні Інтернет - ресурси. - Режим доступу до електронних документів: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>.
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: Інтернет-сторінка. - Режим доступу до електронних документів: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: Система каталогів і картотек. - Режим доступу до електронних документів: http://www.nbuv.gov.ua/db/library_db.html.
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: пошукова система сайту: Система каталогів і картотек: Каталог книжкових видань: Пошук у електронному каталозі. - Режим доступу до електронних документів : <http://www.nbuv.gov.ua/db/opac.html>.
6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: пошукова система сайту: Система каталогів і картотек: Електронний фонд (тематичні та видові зібрання публікацій): Електронна бібліотека авторефератів дисертацій: Пошук у електронній бібліотеці авторефератів дисертацій. - Режим доступу до електронних документів. - <http://www.nbuv.gov.ua/eb/ard.html>.
7. Національна парламентська бібліотека України : веб-сайт. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.nplu.org.ua/resources/resources.htm>.
8. Національна парламентська бібліотека України : веб-сайт: Політематична база даних статей з періодичних видань. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://analytic.nplu.org/>.
9. Національна парламентська бібліотека України: веб-сайт: Політематична база даних статей з періодичних видань: стара версія пошуку. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://dio.nplu.org/>.
10. Національна парламентська бібліотека України: веб-сайт : Каталог статей зі збірників наукових праць. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://stt.nplu.org/>.
11. Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: веб-сайт. - Режим доступу до електронних ресурсів : <http://www.lsl.lviv.ua/>.
12. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка: веб-сайт.- Режим доступу до електронних ресурсів: <http://library.lnu.edu.ua/ver2/index2.php>.
13. Pro-u4ot.info: Бібліотека бухгалтерського обліку: веб-сайт. - Режим доступу до електронних документів: <http://pro-u4ot.info/>.
14. Юридическая Россия: Федеральный правовой портал: Материалы: Книги, статьи, документы. Атрибутно-полнотекстовый поиск. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://law.edu.ru/search/search.asp?docType=0&themRub=20&matRub=347&langRub=&audRub=&storeRub=>
15. Юридическая научная библиотека издательства "Спарк": Каталог. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.lawlibrary.ru/poisk.php>.

Журнальні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: пошукова система сайту: Наукова періодика України. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/>.
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: пошукова система сайту: Наукова періодика України: Фінансове право: науковий журнал: Архів номерів. - Режим доступу до електронних ресурсів: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fp/index.html.
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: пошукова система сайту: Наукова еріодика України: Держава і право: збірник наукових праць : Архів номерів. - Режим доступу до електронних ресурсів : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/DiP/texts.html.
4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: пошукова система сайту: Наукова періодика України: Вісник Львівського університету. Сер. юридична: Архів номерів. - Режим доступу до електронних ресурсів: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlnu_yu/texts.html.

5. Юридичний факультет Львівського національного університету ім. Івана Франка: веб-сайт: Студентам: Вісник Львівського університету, серія юридична.- Режим доступу до електронних ресурсів: <http://law.lnu.edu.ua/studentam/journal/>.

6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: пошукова система сайту: Наукова періодика України: Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Сер. Правознавство: збірник наукових праць: Архів номерів. - Режим доступу до електронних ресурсів: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvchnu_prav/texts.html.

7. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: пошукова система сайту: Наукова періодика України: Часопис Київського університету права: науково-теоретичний журнал.: Архів номерів. - Режим доступу до електронних ресурсів: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Chkup/texts.html.

8. Віче: Журнал Верховної Ради України: сайт журналу. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.viche.info/>.

9. Національний банк України: офіційне інтернет-представництво: Публікації: Вісник Національного банку України. - Режим доступу до електронних ресурсів: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=60949.

10. Дебет-Кредит: сайт журналу. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.dtk.com.ua/>.

11. Міністерство фінансів України: офіційний веб-сайт: Журнал "Фінанси України": анотації статей. - Режим доступу до електронних ресурсів: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/category/bottom?cat_id=35691.

12. Юридичний журнал: сайт журналу. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.justinian.com.ua/>.

Газетні ресурси

1. Голос України: газета Верховної Ради України: веб-сайт. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.golos.com.ua/>.

2. Урядовий кур'єр: газета центральних органів виконавчої влади: веб-сайт. - Режим доступу до електронних ресурсів : <http://www.ukurier.gov.ua/uk/>.

3. Закон і бізнес: сайт газети: Підшивка: Архів випусків. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://zib.com.ua/ua/issues/>.

4. Юридическая практика : сайт газети. - Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.yurpractika.com/>.

5. Юридичний вісник України: загальнонаціональна правова газета: веб-сайт: Архів юридичного вісника України. - Режим доступу до електронних ресурсів: http://www.yurincom.com.ua/legal_bulletin_of_Ukraine/archive/.